

Bokomtaler

Torill Strand: *Litteratur i det flerkulturelle klasserommet. Mangfold, migrasjon og muligheter*. Universitetsforlaget 2009. 208 sider.

Av Agnete Bueie
Høgskolen i Buskerud

Norskfaget er et sentralt fag for kulturforståelse, kommunikasjon, danning og identitetsutvikling. Boka *Litteratur i det flerkulturelle klasserommet. Mangfold, migrasjon og muligheter* har fokus på litteraturens betydning i forhold til dette, særlig litteraturens betydning for identitetsutvikling. I boka reises spørsmålet om hvilken litteratur man bør lese i flerkulturelle klasserom for at litteraturen skal få betydning for alle elevers identitetsarbeid.

Boka har fokus på ”migrasjonslitteratur”, definert som litteratur som tematiserer kulturmøter, migrasjonsopplevelser og integreringsprosesser. I boka omtales en rekke tekster, hovedsakelig skjønnlitterære tekster for barn og ungdom. Man vil kunne finne eksempler på tekster til bruk på alle trinn i skolen, men flest for mellomtrinnet, ungdomstrinnet og videregående skole. Tilnærmingen til teksteksemplene i boka er leserorientert. Forfatteren ønsker å vise ”hvilke didaktiske muligheter som ligger i en leserorientert tilnærming og hvordan litteraturen kan få betydning for den enkeltes identitetsarbeid og dannelsingsprosjekt” (s. 8).

Litteratur i det flerkulturelle klasserommet. Mangfold, migrasjon og muligheter henvender seg til lærerstudenter, lærere i grunnskolen og videregående skole, og til kulturformidlere. Boka er dels basert på forfatterens egne erfaringer både som lærer og lærerutdanner, og dels på skriftlige oppgaver, litterære samtaler og intervjuer med både elever, lærerstudenter og morsmåls lærere.

Boka består av åtte kapitler. Alle kapitlene har teksteksempler. Noen av tekstene behandles grundig, andre mindre grundig. De fleste kapitlene tar utgangspunkt i teksteksemplene, for deretter å trekke teori inn underveis eller i slutten av kapitlene.

Det første kapitlet handler om romanen *Bortførelsen* av Mette Newth. Kapitlet beskriver et fire ukers arbeid med romanen på ungdomstrinnet, først og fremst med en leserorientert tilnærming, men forfatteren drøfter også mulighetene som ligger i en historisk-biografisk tilnærming. Gjennom arbeidet med romanen skrev elevene dialogisk journal, og dette gir innblikk i deres resepsjon av romanen. Kapitlet viser hvordan det er individuelle forskjeller, men også en rekke likheter i elevenes resepsjon, og det gir ideer til en arbeidsmåte som kan overføres til andre skjønnlitterære tekster.

Kapittel to behandler tre tidlige migrasjonsromaner, nemlig *Pakkis* (Khalid Hussain), *Izzat. For ærens skyld* (Naim Karim) og *Peder Sejer* (O. E. Rølvåg). I første del av kapitlet går forfatteren inn på hva migrasjonslitteratur er, og hvordan litteraturen har betydning som identitetsfortellinger. Deretter drøftes de tre romanene i lys av dette, hvordan identitet gjenspeiles i disse romanene. De to første romanene, *Pakkis* og *Izzat. For ærens skyld* handler om unge personer som har emigrert til Norge, mens *Peder Sejer* handler om en ung norsk gutt som emigrerer til USA på 1920-tallet. Denne romanen har forfatteren tatt med for å vise at vi kan finne igjen de samme konfliktene i romaner om norsk utvandring til Amerika som vi ser i nyere migrasjonslitteratur.

I kapittel 3, ”Språk er makt”, går forfatteren inn på en del begreper knyttet til innvandring og integrering. I tillegg tar hun opp forestillinger om ”den andre” i litteraturen. Kapitlet er basert på Edward Saids teorier om orientalismen og Michael Foucaults analyser av maktrelasjoner.

Kapittel fire tar for seg romanen *Svart Elfenben* (Arne Svingen). Første del av kapitlet er basert på diskusjoner i en gruppe studenter i videreutdanningskurs i norsk, samt en semesteroppgave skrevet av tre av disse studentene. Studentene drøfter bokas identifikasjonsmuligheter og hvordan romanen kan brukes for å oppøve lesekompetanse i ungdomsskolen. Romanens hovedpersoner er ifølge studentgruppa mulige identifikasjonsfigurer, og den følelsen av manglende tilhørighet som disse hovedpersonene opplever, kan være noe leseren kan kjenne seg igjen i. Dermed kan romanen bidra til å stimulere identitetsutvikling hos elevene. I siste del av kapitlet drøfter Strand hvordan barnelitteraturen reproducerer koloniale holdninger og stereotypier om Afrika, og hun ser også romanen i et intertekstuell

perspektiv ved å vise hvordan Svingens roman er preget av romanen *Mørkets hjerte* av Joseph Conrad.

Det femte kapitlet omhandler Jonas Hassen Khemiris romaner *Et øye rødt* og *Montecore. En unik tiger*. Kapitlet er basert på klasseromsdiskusjoner knyttet til romanene, både i klasserom i grunnskolen og på lærerskolen, intervjuer av elever og en bacheloroppgave om *Et øye rødt*. Vi får først en nokså grundig gjennomgang av romanen, deretter forslag til et leseprosjekt med vekt på både tekstforståelse og språkopp-gaver.

Bokas sjettede kapitell tar for seg romanene *Drageløperen* og *Tusen strålende soler* (Khaled Hosseini). Kapitlet er basert på et intervju med en tjue år gammel jente med afghansk bakgrunn. Hun kom til Norge som 12-åring. Kapitlet forteller først om handlingen i de to romanene, deretter får vi innblikk i resepsjonen av romanen når den er lest av en som har erfaringer fra Afghanistan.

To romaner om Iran er utgangspunkt for det neste kapitlet, nemlig romanen *Kall det hva faen du vil* (Marjaneh Bakhtiari) og tegneserie-romanen *Persepoils* (Marjane Satrapi). Kapitlet bygger på diskusjoner i en gruppe lærerstudenter med fordypning i norsk for ungdomstrinnet og en semesteroppgave skrevet av tre av disse studentene. Fokus for diskusjonene er hvilke virkelighetsbilder som skapes av Iran.

Jenter i migrasjonslitteraturen, og hvorvidt disse framstår som ofre eller helter, er tema for det siste kapitlet i boka. I kapitlet nevnes flere barne- og ungdomsromaner, de fleste skrevet av forfattere som selv har erfaring med migrasjon og integrering. I dette kapitlet ligger fokus på hvordan konfliktene mellom individ og familie framstilles, særlig spørsmål knyttet til kvinneundertrykkende holdninger. Kapitlet avsluttes med en drøfting av hvordan tekster med slike temaer kan brukes i skolen.

Boka følger opp intensjonen om å drøfte hvilken litteratur man bør velge å lese og hvordan man skal jobbe med migrasjonslitteratur i flerkulturelle klasserom, slik at litteraturen får betydning for alle elevers identitetsarbeid. Den kombinerer det teoretiske med det didaktiske, og gir mange eksempler på hvordan man kan arbeide med litteratur i klasserommet, og hvordan en leserorientert tilnærming kan bidra til identitetsutvikling. Disse eksemplene på hvordan man kan arbeide med bestemte tekster i klasserommet kan lett brukes også på andre tekster, og har dermed overføringsverdi til andre tekster enn de som er nevnt i boka. Ved å bruke samtaler, intervjuer og studentoppgaver, kommer flere stemmer enn forfatterens til orde, og vi får innblikk i ulike resepsjoner av en del skjønnlitterære tekster. Boka har en

rekke teksteksempler og gir dermed nyttige ideer til hvilke tekster som kan egne seg for bruk på ulike årstrinn i skolen.

Som pensumbok for lærerutdanningen, kunne jeg imidlertid ønske at det teoretiske i boka var noe klarere presentert. Slik boka er nå, trekkes teorien inn i tilknytning til teksteksempler. Det er i og for seg et godt prinsipp å knytte relevant teori til tekstene, men dersom man ikke har anledning til å legge opp hele boka som pensum, vil man kunne miste viktige teoretiske aspekter. Det er ikke helt tydelig av innholdsfortegnelsen hvilken teori som behandles i de ulike kapitlene. Jeg kunne ønske meg et innledende kapittel som presenterte noe av det teorigrunnlaget som brukes gjennom boka, for eksempel drøfting av begrepet migrasjonslitteratur og Foucaults og Suids teorier om makt og ”den andre, slik at dette er tydelig presentert før det knyttes til teksteksempler.

Boka har en litteraturliste over skjønnlitteraturen som er omtalt og en liste over faglitteraturen det er vist til. Jeg finner noen referanser som mangler i litteraturlisten, blant annet er det vist til Kongslien 2002, 2005 og 2008 (s. 46-47), mens bare Kongslien 2002 er angitt i litteraturlisten bak i boka. På side 68 er det en referanse til Witoszek 2008 (s. 68) som jeg ikke finner i litteraturlisten.

Alt i alt vil jeg konkludere med at dette er en nyttig bok i forhold til de målgruppene den retter seg mot. Dette er så vidt meg bekjent, den første boka i Norge som behandler temaet flerkulturell litteratur, og således er boka et viktig bidrag innenfor norsk litteraturdidaktikk. I et samfunn preget av stadig større mangfold, mener jeg, som Torill Strand, at det er viktig at norskfaget tar i bruk tekster som gir alle elever muligheter for gjenkjenning og identifikasjon og som gir mulighet for å få innblikk i andres liv. Strands bok presenterer mange slike tekster, og den er også en didaktisk guide til arbeid med migrasjonslitteratur i skolen.